https://doi.org/10.59295/crs2024.43 CZU: 352.075:324

ATRIBUȚIILE SECRETARILOR ȘI SECRETARELOR AUTORITĂȚILOR PUBLICE LOCALE (APL) ÎN DOMENIUL ELECTORAL

THE DUTIES OF THE SECRETARIES OF LOCAL PUBLIC AUTHORITIES (LPA) IN THE ELECTORAL FIELD

Igor SOROCEANU, ***doctorand, magistru în științe ale educației***,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău,
e-mail: soroceanuuuigor@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8719-0454

Summary

LPA competences are the set of rights and obligations of local public authorities in the fields of activity that are established for them. In order to achieve their competences, local authorities have at their disposal financial, institutional, patrimonial and human resources. These, all cumulative, determine the administrative capacity of each individual authority.

Keywords: *independent candidate, party lists, registration deadline, Central Electoral Commission, local public authorities, etc.*

Introducere

Repartizarea competențelor se realizează în baza următoarelor principii:

- transferurile de competențe nu implică retragerea nici unei atribuții a colectivităților descentralizate, ci dimpotrivă, ele conferă acestora atribuții noi;
- transferurile de competențe nu trebuie să aducă nici o atingere preeminenței statului, ci trebuie să-i permită să consacre mai mult misiunilor sale fundamentale legate de suveranitatea națională, precum justiția, apărarea, securitatea, etc.;
- transferurile de competențe nu trebuie să permită unei colectivități teritoriale să-și exercite tutela asupra unei alte colectivități. Colectivitățile locale sunt considerate autonome în sferele lor de competențe;
- transferurile de competențe trebuie să fie definite în funcție de vocația principală a fiecărui nivel de colectivitate. Transferul se face în beneficiul colectivității celei mai apte de a exercita competența respectivă în raport cu nevoile cetățenilor. Astfel, competențele către nivelul I cuprind ansamblul atribuțiilor relative pentru amenajarea vieții locale: către nivelul II – responsabilități de a asigura ajutoare și servicii care fac apel la solidaritatea socială; competențele regiunilor cuprind misiuni de planificare, impulsionare și incitare în domeniul economic, social și cultural.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a releva în prim-plan unele repere ale atribuțiilor secretarilor și secretarelor Autorităților Publice Locale (APL) în domeniul electoral. Totodată este și necesitatea stringentă de efectuare a unei analize ample referitor la esența subiectului cercetării.

Materiale utilizate și metode aplicate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului titulativ, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde materialul definitoriu precum ar fi legislația națională, rapoartele de activitate ale instituțiilor cheie cu atribuții în domeniul electoral, precum și sursele web din mediul online – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul subiectului supus cercetării.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate.

Cadrul normativ care reglementează competențele autorităților administrației publice locale în Republica Moldova include un spectru larg de acte normative, printre care se poate de nominalizat Legea privind administrația publică locală, Legea privind descentralizarea administrativă și alte legi care atribuie autorităților locale competențe în diferite domenii de activitate, în funcție de sfera de reglementare.

Alături de acestea se regăsesc hotărârile guvernului, ordine ale ministerelor, decizii ale consiliilor raionale, decizii ale consiliilor locale, dispoziții ale președinților consiliilor raionale și dispoziții ale primarilor. Totodată, autoritățile administrației publice locale, în activitatea de exercitare a competențelor, se conduc de statutul satului (comunei), orașului (municipiului) și de regulamentul consiliului respectiv, elaborat în baza unui statut-cadru și regulament-cadru, adoptat de către organul legislativ.

Prin prisma celor relevate, se constată că legislația existentă în domeniul competențelor APL este destul de impunătoare și reglementează un vast spectru de probleme, care au completat funcțiile organelor de administrare publică locală cu noi competențe și responsabilități. Totuși, este necesar de evidențiat faptul că multe din actele legislative și normative sunt confuze, necorelate, contradictorii și depășite de timp. Scopul principal al actelor normative care reglementează competențele autorităților administrației publice locale ar trebui să urmărească crearea instrumentelor administrative necesare autorităților locale pentru îndeplinirea atribuțiilor ce revin acestora și asigurarea condițiilor pentru asumarea responsabilităților privind dezvoltarea locală. Cu părere de rău, este vizibil că la momentul actual majoritatea autorităților locale nici nu-și cunosc în totalitate competențele atribuite prin actele normative și totodată nici nu au capacitatea de a-și asuma noile responsabilități și de a le face față atât din punct de vedere financiar, managerial cât și instituțional. În conformitate cu legislația actuală din domeniul APL, autoritățile publice locale ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul I sunt consiliile locale alese, ca autorități deliberative, și primarii aleși, ca autorități executive.

În altă ordine de idei, menționăm că autoritățile administrației publice locale exercită competențe proprii, competențe delegate și competențe de cooperare.

Domeniile proprii de activitate ale autorităților publice locale sunt:

Autoritățile publice locale de nivelul I	Autoritățile publice locale de nivelul II
planificarea urbană și gestionarea spațiilor verzi de interes local;	planificarea și administrarea lucrărilor de construcție, întreținere și gestionare a unor obiective publice de interes raional;
colectarea și gestionarea deșeurilor menajere, inclusiv salubrizarea și întreținerea terenurilor pentru depozitarea acestora;	stabilirea unui cadru general pentru amenajarea teritoriului la nivel de raion și protecția pădurilor de interes raional;
distribuirea apei potabile, construirea și întreținerea sistemelor de canalizare și de epurare a apelor utilizate și pluviale;	
construcția, întreținerea și iluminarea străzilor și drumurilor publice locale;	construcția, administrarea și repararea drumurilor de interes raional, precum și a infrastructurii rutiere;
transportul public local;	organizarea transportului auto de călători, administrarea autogărilor și stațiilor auto de interes raional;
amenajarea și întreținerea cimitirelor;	
administrarea bunurilor din domeniile public și privat locale;	administrarea bunurilor din domeniile public și privat ale raionului;
construcția, gestionarea, întreținerea și echiparea instituțiilor preșcolare și extrașcolare (creșe, grădinițe de copii, scoli de artă, de muzică);	elaborarea și implementarea proiectelor de construcție a gazoductelor interurbane (inclusiv a gazoductelor de presiune medie), a altor obiective termoenergetice cu destinație locală;
dezvoltarea și gestionarea rețelelor urbane de distribuire a gazelor și energiei termice;	administrarea instituțiilor de cultură, turism și sport de interes raional, alte activități cu caracter educațional, cultural și sportiv de interes raional;
activități culturale, sportive, de recreație și pentru tineret, precum și planificarea, dezvoltarea și gestionarea infrastructurilor necesare acestor tipuri de activități;	
amenajarea pieților agricole, a spațiilor comerciale, realizarea oricăror alte măsuri necesare pentru dezvoltarea economică a unității administrativ-teritoriale;	susținerea și stimularea inițiativelor privind dezvoltarea economică a unității administrativ-teritoriale;
instituirea și gestionarea întreprinderilor municipale și organizarea oricărei alte activități necesare	administrarea întreprinderilor municipale de interes raional;

dezvoltării economice a unității administrativ-teritoriale;	
construcția de locuințe și acordarea altor tipuri de facilități pentru păturile social vulnerabile, precum și pentru alte categorii ale populației;	administrarea unităților de asistență socială de interes raional;
organizarea serviciilor anti-incendiare.	dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale comunitare pentru categoriile social-vulnerabile, monitorizarea calității serviciilor sociale.

Rolul APL în organizarea alegerilor locale. Procesul electoral local include activitățile și procedurile derulate consecutiv ce țin de organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor locale. Alegerile locale, prin însăși esența lor, au ca scop promovarea în funcțiile eligibile ale administrației publice locale a unor persoane demne, cunoscătoare a problemelor specifice localităților, în corespundere cu cerințele legitime ale locuitorilor.

Mecanismul electoral configurează tabloul sistemului partitism existent, cât și ponderea și distribuția forțelor politice. Constituirea structurilor orizontale de putere mult mai adecvate nevoilor nemijlocite ale cetățenilor are consecințe importante nu numai în viața politică propriu-zisă, ci și în revigorarea societății civile. Din această perspectivă, alegerile locale sunt eliberate de caracterul lor politic, de suficiența confruntării ideologice, fiind legate de interesele specifice grupurilor sociale, categoriilor socio-profesionale, comunităţilor urbane şi rurale. În acest mod, oamenii se regăsesc mai bine reprezentați în structurile decizionale locale, iar autoritatea conducătorilor este întărită de competențele profesionale și calitățile lor moral-civice recunoscute prin votul popular. Deși alegerile locale nu reprezintă panaceul soluționarea multiplelor probleme ale vieții comunitare, ele impulsionează și în același timp reclamă afirmarea societății civile ca factorul esențial de potențare a raporturilor cu oricare dintre formele puterii, ca și depolitizarea acestora. Fenomenul se subsumează tendinței actuale a democrațiilor de a modera impactul structurilor verticale ale puterii asupra cetățeanului și da a amplifica rezonanța socială a structurilor orizontale de putere. Alegerile locale reprezintă singura modalitate legitimă de instituire a pluralismului decizional, ca o consecință directă a raportului dintre forțele politice de la putere și din opoziție, în general dintre componentele sistemului partitism. Sarcina organizării și desfășurării alegerilor locale revine organelor electorale. Sistemul organelor electorale ale Republicii Moldova, convențional, poate fi divizat în două categorii de organe electorale:

- centrale: Comisia Electorală Centrală (în continuare CEC);
- locale: consiliile electorale de circumscripție și birourile electorale ale secțiilor de votare.

Administrația publică, de rând cu organele electorale, este responsabilă de buna organizare și desfășurare a scrutinului electoral. Autoritățile administrației publice locale, în fiecare an (după 01 ianuarie), precizează listele electorale la domiciliul alegătorilor și cel târziu la 01 martie, prezintă informația respectivă Comisiei Electorale Centrale. Electoratul, potrivit prevederilor constituționale, include cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot. Pentru identificarea și nominalizarea alegătorilor se întocmesc listele electorale. Listele respective se întocmesc de către primăriile satelor (comunelor) și orașelor (municipiilor), în două exemplare, pentru fiecare secție de votare.

Este important de menționat că lipsa vizei de reședință nu constituie o restricție pentru a fi înscris în listele electorale. Cu atât mai mult că viză de reședință a fost recunoscută neconstituțională prin Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 19 mai 1997. După întocmirea listelor electorale de către organele administrației publice locale, persoanele decedate sau persoanele care și-au schimbat domiciliul, se exclud din aceste liste. După ce au fost întocmite, verificate la domiciliul alegătorilor și semnate de către primarul localității, listele electorale se verifică de către biroul electoral al secției de votare împreună cu autoritățile administrației publice locale și se aduc la cunoștință publică cel mai târziu cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Un exemplar al listei electorale se păstrează la primărie, iar unul la biroul electoral al secției de votare. Biroul electoral al secției de votare comunică alegătorilor locul și timpul unde pot lua cunoștință de listele întocmite, folosind în acest scop presa, radioul local, televiziunea locală sau alte forme acceptabile pentru alegători (anunțuri, avize etc.). Ca regulă posibilitatea de a lua cunoștință de listele electorale și de a verifica corectitudinea întocmirii lor este asigurată de biroul electoral la sediul său. Alegătorilor li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință de listele electorale și de a verifica corectitudinea întocmirii lor. Ei au dreptul să facă contestații împotriva neincluderii lor în listă sau excluderii din ea, precum și împotriva altor erori comise la înscrierea datelor despre sine sau despre alți alegători cel târziu cu 5 zile înainte de alegeri. *Contestațiile* se examinează de către biroul electoral al secției de votare în decurs de 24 de ore, iar hotărârile acestuia pot fi contestate de subiecții interesați

în instanța de judecată, după procedura stabilită, în cazul în care aceștia au primit refuz de corectare sau includere în listă. Un rol deosebit, în organizarea și desfășurarea a alegerilor locale revine consiliilor electorale de circumscripție și birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Organizarea alegerilor. Sarcina organizării și desfășurării alegerilor locale revine organelor electorale. Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, Comisia Electorală Centrală în conformitate cu art.27, 74, 120, 158 și 188 din Codul electoral constituie pe perioada electorală consilii electorale de circumscripție.

Modalitatea de constituire a consiliilor electorale de circumscripție este următoarea: cu cel puțin 55 de zile înainte de alegeri, Comisia Electorală Centrală, constituie circumscripțiile electorale care corespund hotarelor unităților teritorial administrative de nivelul doi și, cu cel puțin 50 de zile înainte de alegeri, constituie consiliile electorale de circumscripție Consiliile electorale de circumscripție ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi constituie la rândul lor consiliile electorale de circumscripție orășenești (municipale), de sector, sătești (comunale). În cazul desfășurării alegerilor noi sau parțiale consiliile electorale de circumscripție se constituie de către Comisia Electorală Centrală.

Asigurarea consiliului electoral de circumscripție cu sediu, telefon și alte mijloace tehnica-materiale ține de competența autorităților administrației publice locale. Deoarece asigurarea acestor condiții necesită cheltuieli financiare care trebuie să le suporte administrația publică locală, Comisia Electorală Centrală, în temeiul art.18 alin.(3), art.22, art.29 alin.(9), art.31 alin.(1), art.35 alin.(6), art.39 alin.(1), art.47 alin.(13), art.52 alin.(1), art.56 alin.(5) din Codul electoral, prin hotărârea sa nr.374 din 28.11.2006 Cu privire la asigurarea de către autoritățile publice locale a mijloacelor necesare pentru pregătirea și desfășurarea alegerilor locale generale din anul 2007, a recomandat consiliilor raionale, municipiilor Chișinău și Bălți, U.T.A. Găgăuzia, consiliilor orășenești, sătești (comunale) să prevadă în bugetele locale pentru anul 2007 mijloacele necesare pentru pregătirea și desfășurarea alegerilor locale generale din anul 2007.

Consiliul electoral de circumscripție se constituie în componența a 7-11 membri cu drept de vot deliberativ, dintre care în consiliile de circumscripție de nivelul doi cel puțin trei persoane cu studii juridice superioare sau cu studii în domeniul administrației publice. Consiliile se constituie în baza propunerilor consiliilor locale de nivelul întâi sau doi, iar în cazul când lipsesc aceste propuneri, ele sunt numite de Comisia Electorală Centrală din rezerva funcționarilor electorali pe care o deține.

Structura. Candidaturile membrilor consiliului electoral de circumscripție se propun: *pentru consiliul electoral de circumscripție al unității administrativ-teritoriale de nivelul doi* – 2 membri de către judecătoria din circumscripția electorală și 2 membri de către consiliul local de nivelul doi; *pentru consiliul electoral de circumscripție orășenească (municipală), de sector, sătească (comunală)* – 2 membri, de către consiliul local de nivelul întâi.

În cazul când partidele și alte organizații social-politice nu prezintă candidaturile sale în componența consiliului electoral de circumscripție cel târziu cu 7 zile înainte de expirarea termenului de constituire a acestuia, numărul necesar de candidaturi se completează de către consiliul local. În cazul în care consiliul electoral de circumscripție îndeplinește și funcția de birou al secției de votare, membrii propuși de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament nu pot fi membri de partid.

Membrii consiliului electoral de circumscripție propuși de instanțele judecătorești și de consiliile locale nu pot fi consilieri în consiliile locale și membri de partid. Membrii consiliului cu drept de vot deliberativ nu pot fi soții, afinii și rudele de gradul întâi și doi ale candidatului la alegeri. Consiliul electoral de circumscripție de comun cu administrația publică locală este obligat să asigure în termene și condiții egale desfășurarea întâlnirilor dintre concurenți electorali și alegători.

În cazul apariției vacanței funcției de membru al consiliului, consiliul înaintează organului electoral superior și autorității publice sau partidelor respective un demers cu privire la completarea vacanței, dar nu mai târziu de ziua precedentă alegerilor.

Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, consiliile electorale de circumscripție constituie birouri electorale ale secțiilor de votare. Biroul electoral al secției de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție cu cel puțin 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral al secției de votare este constituit din 5-11 membri cu drept de vot deliberativ după cum urmează:

- candidaturile a 3 membri se propun de către consiliile locale;
- candidaturile celorlalți membri cu drept de vot deliberativ se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament, la data constituirii biroului electoral al secției de votare proporțional mandatelor deținute. În cazul când partidele și alte organizații social-politice nu prezintă candidaturile sale în componența biroului electoral al secției de votare cel târziu cu 7 zile înainte de expirarea termenului de constituire a biroului electoral, numărul necesar de candidaturi se completează de către consiliul local.

În decurs de 2 zile de la data constituirii biroului electoral al secției de votare reprezentantul consiliului electoral sau al autorității publice locale convoacă membrii biroului electoral, care aleg din rândul lor președintele, vicepreședintele și secretarul biroului electoral, adoptând în acest sens o hotărâre. Sediul biroului electoral al secției de votare trebuie să fie utilat cu mobilă necesară, dulapuri, safeu, telefon, mijloace anti-incendiu. Primăriile oferă birourilor electorale ale secțiilor de votare informații și sprijin, necesare în exercitarea atribuțiilor lor prevăzute de Codul electoral și de Regulamentul cu privire la activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.396 din 14 decembrie 2006.

Autoritățile publice, întreprinderile, instituțiile și organizațiile, persoanele cu funcții de răspundere, partidele și alte organizații social-politice, precum și organele acestora sunt obligate să sprijine birourile electorale ale secției de votare în exercitarea atribuțiilor lor, să le furnizeze informațiile și materialele necesare pentru activitate. Sprijinul din partea autorităților publice și a exponenților acestora se acordă numai la cerere și nu se poate manifesta prin acțiuni vădit disproporționate față de necesitățile existente.

Biroul electoral al secției de votare poate sesiza autoritățile publice, întreprinderile, instituțiile, organizațiile, persoanele cu funcții de răspundere, partidele și alte organizații social-politice, precum și organele acestora, în probleme de organizare și desfășurare a alegerilor, acestea fiind obligate să examineze sesizarea și să dea răspuns în decursul a 3 zile de la data primirii ei, dar nu mai târziu de ziua alegerilor.

Concluzii

Autoritățile publice locale joacă un rol crucial în desfășurarea alegerilor, asigurând cadrul necesar pentru un proces electoral liber, corect și transparent. Ele sunt responsabile de organizarea logistică, inclusiv stabilirea secțiilor de votare, gestionarea personalului electoral și asigurarea materialelor necesare pentru vot. În plus, autoritățile locale contribuie la informarea și mobilizarea cetățenilor, facilitând accesul acestora la procesul de votare. Prin intermediul colaborării cu instituțiile centrale și respectarea strictă a legislației electorale, autoritățile publice locale garantează integritatea și credibilitatea alegerilor, consolidând astfel democrația la nivel național.

În plus, autoritățile publice locale au responsabilitatea de a asigura securitatea procesului electoral, prevenind și gestionând eventualele incidente sau fraude electorale. Ele joacă un rol esențial în educarea alegătorilor privind importanța participării la vot și în asigurarea accesibilității votului pentru toate categoriile de cetățeni, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități și cele din zonele rurale izolate. Prin implicarea activă și eficientă a autorităților locale, se contribuie la creșterea încrederii publicului în sistemul electoral și la promovarea valorilor democratice, asigurând astfel un fundament solid pentru guvernarea legitimă și reprezentativă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cornea, Sergiu. Rolul APL in organizarea alegerilor locale. În: materialele Conferinței științifice de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice din 20.04.2007, Cahul, p.182, numărul total de pagini: 295, ISBN 978-9975-9751-7-9;
2. Proiectul planului strategic pe anii 2020-2023 al Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova. Poate fi accesat la următorul link: https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/StrategicPlan_CEC_PROIECT_Final_Dec4.pdf, vizualizat la 16.05.2024;
3. Chivriga, Andrian; Furdui, Viorel. Organizarea şi funcţionarea APL în Republica Moldova: competenţe, structura şi resurse, Chișinău, Editura: IDIS „Viitorul”, 2009, numărul total de pagini: 42, ISBN 978-9975-9625-2-0;
4. Atribuțiile secretarilor și secretarelor Autorităților Publice Locale (APL) în domeniul electoral. Poate fi accesat la următorul link: https://cicde.md/evenimente/atributiile-secretarilor-si-secretarelor-autoritatilor-publice-locale-apl-in-domeniul-electoral/, vizualizat la 20.05.2024;
5. Armașu, Sergiu. Rolul organelor administrației publice locale în asigurarea ordinii de drept pe teritoriul unității administrativ teritoriale respective din 16 decembrie 2020. Poate fi accesat la următorul link: https://www.calm.md/rolul-organelor-administratiei-publice-locale-asigurarea-ordinii-de-drept-pe-teritoriul-unitatii-administrativ-teritoriale-respective/, vizualizat la 18.05.2024.